

BS/147/2013

**STOSUNEK DO PROTESTÓW
ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH
I ICH OCENA**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2013 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

We wrześniowej akcji protestacyjnej związków zawodowych przeciwko polityce rządu i w obronie praw pracowniczych udział wzięło – według stołecznego ratusza – 100 tysięcy osób. Według organizatorów natomiast manifestacje zgromadziły dwukrotnie większą liczbę uczestników. Chwalono dobrą organizację i spokojny przebieg akcji. W ubiegłomiesięcznym sondażu zrealizowanym tuż przed i w pierwszych dniach trwania protestów i manifestacji sprawdzaliśmy oczekiwania Polaków wobec nich, nastawienie do nich oraz poziom identyfikacji z postulatami związkowców. W październiku¹ ponownie zapytaliśmy o stosunek do protestów, a także o ich ocenę.

Wydaje się, że wrześniowe demonstracje związków zawodowych odniosły sukces na płaszczyźnie społecznej. W ciągu ostatniego miesiąca bardzo wyraźnie wzrosło poparcie dla inicjatywy związkowców. Obecnie wyraża je ponad dwie trzecie Polaków (69%, wzrost o 19 punktów), natomiast przeciwna jej jest jedna czwarta (24%, spadek o 13 punktów).

Tabela 1

Czy Pan(i) osobiście popiera akcję protestacyjną zorganizowaną przez związki zawodowe czy też jej nie popiera?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	IV 2013		IX 2013		X 2013	
	w procentach					
Zdecydowanie popieram	18	47	23	50	42	69
Raczej popieram	29		27		27	
Raczej nie popieram	20	35	18	37	11	24
Zdecydowanie nie popieram	15		19		13	
Trudno powiedzieć	18		13		7	

W kwietniu pytanie brzmiało: Czy Pan(i) osobiście popiera akcję protestacyjną zapowiadaną przez NSZZ „Solidarność” czy też jej nie popiera?, a we wrześniu – Czy Pan(i) osobiście popiera akcję protestacyjną zapowiadaną przez związki zawodowe czy też jej nie popiera?

Poparcie dla akcji protestacyjnej przeważa we wszystkich analizowanych grupach społeczno-demograficznych. Najczęściej deklarują je osoby mające od 45 do 54 lat, badani z wykształceniem zawodowym, respondenci z gospodarstw domowych o najniższych dochodach *per capita* i źle oceniający swoją sytuację materialną. Aprobata dominuje również

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (281) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 3–9 października 2013 roku na liczącej 1066 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

w takich grupach zawodowych, jak robotnicy (wykwalifikowani i niewykwalifikowani) oraz rolnicy, a ponadto wśród bezrobotnych i biernych zawodowo zajmujących się domem. Z kolei relatywnie wysoki poziom sprzeciwu wobec protestów związkowych obserwujemy wśród najstarszych ankietowanych, najlepiej wykształconych, mieszkańców największych aglomeracji, osób uzyskujących wysokie dochody *per capita*, dobrze oceniających własną sytuację materialną, kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem, prywatnych przedsiębiorców oraz respondentów o lewicowych poglądach politycznych, a także nieuczestniczących w praktykach religijnych.

Stosunek do akcji protestacyjnej zależy również od identyfikacji partyjnych. Na ogół popierają ją elektoraty wszystkich dużych ugrupowań (najczęściej zwolennicy PiS i PSL), z wyjątkiem wyborców partii rządzącej, wśród których przeważają oponenti. Za akcją związków zawodowych opowiada się także większość osób niezamierzających głosować w ewentualnych wyborach parlamentarnych.

Tabela 2

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy Pan(i) osobiście popiera akcję protestacyjną zorganizowaną przez związki zawodowe czy też jej nie popiera?		
	Popieram	Nie popieram	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	91	6	3
PSL*	83	14	3
SLD*	57	38	5
PO	35	63	2
Niezamierzający głosować	69	22	9

* Dane dotyczące tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę ich zwolenników w badanej próbie

Wśród pracowników najemnych poparcie dla protestów głównych central związkowych jest niewiele większe niż przeciętnie w całej populacji, natomiast wyraźnie częstsze (niemal powszechne) wśród członków związków zawodowych².

Tabela 3

Czy Pan(i) osobiście popiera akcję protestacyjną zorganizowaną przez związki zawodowe czy też jej nie popiera?	Wskazania		
	ogółu badanych	pracowników najemnych	członków związków zawodowych
	w procentach		
Popieram	69	73	91
Nie popieram	24	22	9
Trudno powiedzieć	7	4	0

² Członkowie związków zawodowych stanowią w naszej próbie 5% ogółu badanych (N=53), tj. 11% pracowników najemnych.

Po wrześniowych demonstracjach w stolicy odnotowujemy nie tylko wzrost poparcia dla protestów, ale także wzrost identyfikacji z postulatami związkowców. W październiku trzy piąte respondentów (59%, od września wzrost o 19 punktów) uważa, że organizacje związkowe reprezentują interesy ludzi takich jak oni, natomiast jedna trzecia (33%, spadek o 16 punktów) neguje wspólnotę interesów ze związkowcami.

Tabela 4

Czy organizując te protesty związki zawodowe wyrażają interesy ludzi takich jak Pan(i)?	Wskazania respondentów według terminów badań			
	IX 2013		X 2013	
	w procentach			
Zdecydowanie tak	12	40	26	59
Raczej tak	28		33	
Raczej nie	24	49	18	33
Zdecydowanie nie	25		15	
Trudno powiedzieć	11		8	

W większości analizowanych grup społecznych i demograficznych przeważają osoby mające poczucie, że akcja protestacyjna wyrażała także ich interesy, a czynniki determinujące identyfikację z nią zbliżone są do tych, które kształtują omawiany wcześniej stosunek do manifestacji związków zawodowych. Tak więc brak identyfikacji z demonstracjami związkowców najczęściej deklarują najstarsi badani, mieszkańcy największych miast, respondenci najlepiej wykształceni, kadra kierownicza i specjaliści z wyższym wykształceniem, prywatni przedsiębiorcy, osoby najlepiej zarabiające, niepraktykujące religijnie oraz określające swoje poglądy polityczne jako lewicowe. Natomiast poczucie, że związki zawodowe organizując protesty wyrażają interesy obywateli, najczęściej mają pracownicy usług oraz robotnicy – zarówno wykwalifikowani, jak i niewykwalifikowani.

Z protestami związkowymi identyfikuje się większość zwolenników PiS, PSL, a także osób niezamierzających głosować w hipotetycznych wyborach parlamentarnych. Sympatycy PO i SLD na ogół sądzą, że akcje protestacyjne związkowców nie reprezentują interesów ludzi takich jak oni. Warto jednak przypomnieć, że większość elektoratu SLD popiera protesty.

Tabela 5

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Czy organizując te protesty związki zawodowe wyrażają interesy ludzi takich jak Pan(i)?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	79	16	5
PSL*	63	29	8
SLD*	38	53	9
PO	30	68	2
Niezamierzający głosować	61	30	9

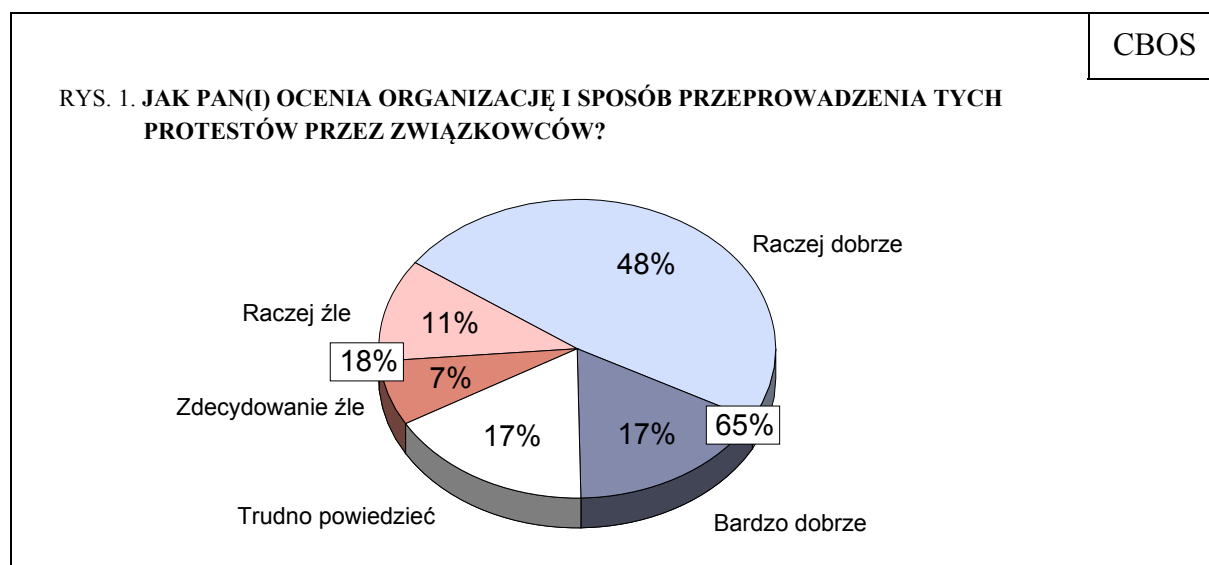
* Dane dotyczące tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę ich zwolenników w badanej próbie

Na wspólnotę interesów z protestującymi organizacjami związkowymi częściej niż przeciętnie wskazują pracownicy najemni, a zwłaszcza członkowie związków zawodowych. Można jednak zauważyć, że nawet wśród związkowców poczucie identyfikacji z protestującymi nie jest powszechne.

Tabela 6

Czy organizując te protesty związki zawodowe wyrażają interesy ludzi takich jak Pan(i)?	Wskazania		
	ogółu badanych	pracowników najemnych	członków związków zawodowych
	w procentach		
Tak	59	66	83
Nie	33	29	17
Trudno powiedzieć	8	5	0

Polacy na ogół pozytywnie wypowiadają się o organizacji wrzesniowych manifestacji związkowych. Sposób ich przeprowadzenia i przebieg dobrze ocenia dwie trzecie badanych (65%). Przeciwnego zdania jest niespełna jedna piąta (18%).

Zadowolenie z przebiegu i organizacji protestów relatywnie częściej niż inni wyrażają sami związkowcy (83% wobec 13% tych, którzy wystawiają złe oceny). Bardziej krytycznie odnoszą się do tej sprawy mieszkańcy największych aglomeracji (powyżej 500 tys. ludności), spośród których co trzeci mówi o złej organizacji wrześnieowych protestów. W niektórych grupach społecznych, np. wśród osób o lewicowych poglądach politycznych, częstsza niż przeciętnie dezaprobaty wynika prawdopodobnie z negatywnego stosunku do całej akcji protestacyjnej.

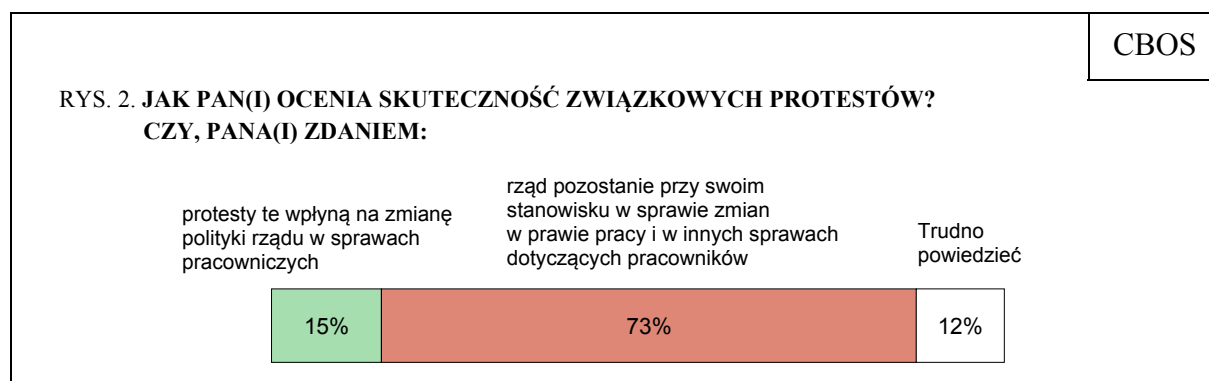
Pozytywne opinie o sposobie przeprowadzenia manifestacji przeważają nad krytyką we wszystkich analizowanych elektoratach partyjnych. Najczęściej wyrażają je zwolennicy PiS, a najrzadziej wyborcy PO.

Tabela 7

Elektoraty partyjne określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych	Jak Pan(i) ocenia organizację i sposób przeprowadzenia tych protestów przez związkowców?		
	Dobrze	Źle	Trudno powiedzieć
	w procentach		
PiS	84	5	11
PSL*	63	20	17
SLD*	52	35	13
PO	46	37	17
Niezamierzający głosować	65	15	20

* Dane dotyczące tych partii należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę ich zwolenników w badanej próbie

Mimo wzrostu poparcia dla akcji protestacyjnej i większej niż przed miesiącem identyfikacji z inicjatywą związkowców, sceptycznie postrzegany jest zasięg polityczny całej akcji. Niewielu badanych (15%) uważa, że protesty będą miały wpływ na politykę rządu w sprawach pracowniczych. Prawie trzy czwarte zaś (73%) przewiduje, że rząd pozostanie przy swoim stanowisku w zakresie zmian w prawie pracy i w innych kwestiach dotyczących sytuacji pracowników najemnych.

We wszystkich grupach społeczno-demograficznych dominuje przekonanie, że protesty nie przełożą się na politykę rządu. Jest ono najczęstsze wśród osób najlepiej wykształconych, respondentów zatrudnionych w instytucjach publicznych, członków kadry kierowniczej i specjalistów z wyższym wykształceniem oraz techników i średniego personelu. Zwolennicy PiS – elektoratu najbardziej sprzyjającego akcji protestacyjnej – powątpiewają w jej polityczny sukces niemal równie często jak dość krytyczni pod tym względem wyborcy PO (74% wobec 78%).

Większy niż wśród ogółu badanych sceptycyzm co do politycznego wpływu wrześnieowych protestów na politykę rządu wyrażają pracownicy najemni oraz sami związkowcy.

Tabela 8

Jak Pan(i) ocenia skuteczność związkowych protestów? Czy, Pana(i) zdaniem:	Wskazania		
	ogółu badanych	pracowników najemnych	członków związków zawodowych
	w procentach		
– protesty te wpłyną na zmianę polityki rządu w sprawach pracowniczych	15	14	11
– rząd pozostanie przy swoim stanowisku w sprawie zmian w prawie pracy i w innych sprawach dotyczących pracowników	73	79	83
Trudno powiedzieć	12	7	6

★

★

★

Po wrześnieowych manifestacjach związków zawodowych znacznie wzrosło społeczne poparcie dla ich akcji protestacyjnej. Jednocześnie przybyło osób, które uważają, że związki organizując protesty reprezentują również ich interesy. Być może w pewnym stopniu przyczyniły się do tego organizacja i sposób przeprowadzenia protestów – na ten temat większość obywateli wypowiada się pozytywnie. Warto jednak odnotować, że wraz ze wzrostem poparcia dla protestów nie nastąpiła poprawa wizerunku głównych central związkowych. W październiku opinie o działalności NSZZ „Solidarność” i OPZZ są zbliżone

do ubiegłomiesięcznych, a więc nadal mocno podzielone³. Pozwala to przypuszczać, że w odczuciu społecznym manifestacje miały bardziej uniwersalny, ponadzwiązkowy charakter, a czynnikiem integrującym społeczeństwo wokół akcji protestacyjnej było przede wszystkim niezadowolenie z polityki rządu – we wrześniowych demonstracjach skutecznie udało się związkom zawodowym zogniskować i wyrazić napięcie między obywatelami a klasą polityczną. Zasięg polityczny akcji protestacyjnej jest jednak niewielki; jak przewiduje większość badanych, nie wpłynie ona na decyzje rządu w sprawach pracowniczych.

Opracował
Michał FELIKSIAK

³ Więcej na ten temat w komunikacie CBOS „Oceny instytucji publicznych”, październik 2013 (oprac. N. Hipsz).

Tabela 1

		Niedawno związki zawodowe, m.in. NSZZ „Solidarność”, OPZZ i Forum Związków Zawodowych, przeprowadziły w Warszawie kilkudniowy protest przeciwko polityce rządu, pod hasłem „Dość lekceważenia społeczeństwa”. Czy Pan(i) osobiście popiera akcję protestacyjną zorganizowaną przez związki zawodowe czy też jej nie popiera?			Liczba osób
		Popieram	Nie popieram	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		69	24	7	1065
Płeć	Mężczyźni	67	28	5	509
	Kobiety	70	20	10	556
Wiek	18-24 lata	69	17	14	124
	25-34	72	21	6	215
	35-44	73	23	4	183
	45-54	79	18	3	172
	55-64	70	26	4	185
	65 lat i więcej	49	36	15	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	70	22	9	407
	Miasto do 19 999	67	23	10	172
	20 000 - 99 999	74	22	4	195
	100 000 - 499 999	68	27	5	177
	500 000 i więcej mieszk.	59	32	9	114
Wykształcenie	Podstawowe	63	21	16	232
	Zasadnicze zawodowe	77	17	5	263
	Średnie	70	25	5	355
	Wyższe	61	33	5	215
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	62	34	3	106
	Średni personel, technicy	76	24		37
	Pracownicy adm.-biurowi	67	25	8	66
	Pracownicy usług	68	26	6	74
	Robotnicy wykwalifikowani	82	15	4	135
	Robotnicy niewykwalifik.	86	10	4	61
	Rolnicy	79	14	6	47
	Pracujący na własny rach.	56	38	6	51
Bierni zawodowo	Renciści	66	26	9	66
	Emeryci	55	34	12	221
	Uczniowie i studenci	67	18	16	66
	Bezrobotni	79	14	8	84
	Gospodynie domowe i inni	77	16	7	52
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	77	21	2	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	71	24	4	115
	sekt. pryw. poza rolnict.	71	25	4	244
	prywatnym gosp. rolnym	77	17	7	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	84	10	5	151
	501-750	75	19	5	110
	751-1000	73	19	8	153
	1001-1500	64	30	6	191
	Powyżej 1500 zł	63	35	3	225
Ocena własnych war. mater.	Złe	77	14	9	137
	Średnie	73	19	8	495
	Dobre	61	33	6	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	76	14	10	47
	Raz w tygodniu	71	22	7	454
	1-2 razy w miesiącu	65	27	7	183
	Kilka razy w roku	73	21	6	237
	W ogóle nie uczestniczy	55	33	12	144
Poglądy polityczne	Lewica	61	36	3	170
	Centrum	71	24	5	371
	Prawica	72	23	5	301
	Trudno powiedzieć	66	17	18	223

Tabela 2

		Czy organizując te protesty związki zawodowe wyrażają interesy ludzi takich jak Pan(i)?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		59	33	8	1063
Płeć	Mężczyźni	57	39	5	508
	Kobiety	62	28	11	555
Wiek	18-24 lata	59	30	11	124
	25-34	63	30	7	215
	35-44	64	32	4	183
	45-54	69	27	4	172
	55-64	61	32	6	185
	65 lat i więcej	40	45	15	184
Miejsce zamieszkania	Wieś	59	31	10	405
	Miasto do 19 999	62	32	6	172
	20 000 - 99 999	66	29	5	195
	100 000 - 499 999	61	33	6	177
	500 000 i więcej mieszk.	43	47	10	114
Wykształcenie	Podstawowe	58	25	17	230
	Zasadnicze zawodowe	67	28	5	263
	Średnie	62	33	5	355
	Wyższe	48	47	5	215
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	48	47	5	106
	Średni personel, technicy	61	37	1	37
	Pracownicy adm.-biurowi	57	34	9	66
	Pracownicy usług	72	22	6	74
	Robotnicy wykwalifikowani	77	20	2	135
	Robotnicy niewykwalifik.	79	13	8	61
	Rolnicy	56	33	11	47
Pracujący na własny rach.	36	58	6	51	
Bierni zawodowo	Renciści	64	30	6	66
	Emeryci	44	43	13	219
	Uczniowie i studenci	61	29	10	66
	Bezrobotni	67	28	5	84
	Gospodynie domowe i inni	65	24	11	52
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	67	29	4	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	68	27	5	115
	sekt. pryw. poza rolnict.	60	35	4	244
	prywatnym gosp. rolnym	55	34	11	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	77	16	7	151
	501-750	71	20	9	110
	751-1000	66	26	8	152
	1001-1500	56	36	7	190
	Powyżej 1500 zł	51	45	4	225
Ocena własnych war. mater.	Złe	73	21	6	137
	Średnie	62	29	9	493
	Dobre	52	41	7	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	67	17	16	47
	Raz w tygodniu	64	30	7	454
	1-2 razy w miesiącu	55	36	8	182
	Kilka razy w roku	62	31	7	236
	W ogóle nie uczestniczy	45	48	8	144
Poglądy polityczne	Lewica	48	46	6	170
	Centrum	63	33	4	371
	Prawica	64	32	4	301
	Trudno powiedzieć	55	25	20	220

Tabela 3

		Jak Pan(i) ocenia skuteczność związkowych protestów? Czy, Pana(i) zdaniem:			Liczba osób
		protesty te wpłyną na zmianę polityki rządu w sprawach pracowniczych	rząd pozostanie przy swoim stanowisku w sprawie zmian w prawie pracy i w innych sprawach dotyczących pracowników	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		15	73	12	1065
Płeć	Mężczyźni	17	75	8	509
	Kobiety	13	71	16	556
Wiek	18-24 lata	17	72	11	124
	25-34	14	76	10	215
	35-44	16	77	7	183
	45-54	11	78	10	172
	55-64	17	66	18	185
	65 lat i więcej	14	69	17	186
Miejsce zamieszkania	Wieś	16	69	15	407
	Miasto do 19 999	15	69	16	172
	20 000 - 99 999	12	79	9	195
	100 000 - 499 999	18	74	7	177
	500 000 i więcej mieszk.	9	80	10	114
Wykształcenie	Podstawowe	19	59	22	232
	Zasadnicze zawodowe	18	68	14	263
	Średnie	14	78	9	355
	Wyższe	7	87	6	215
Grupa społ.-zaw. pracujący	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	7	88	5	106
	Średni personel, technicy	7	84	9	37
	Pracownicy adm.-biurowi	10	83	8	66
	Pracownicy usług	14	78	9	74
	Robotnicy wykwalifikowani	20	72	7	135
	Robotnicy niewykwalifik.	18	73	9	61
	Rolnicy	17	69	14	47
Pracujący na własny rach.	4	81	14	51	
Bierni zawodowo	Renciści	24	65	12	66
	Emeryci	14	65	20	221
	Uczniowie i studenci	19	67	14	66
	Bezrobotni	19	68	13	84
	Gospodynie domowe i inni	9	72	19	52
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	7	88	5	146
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	15	76	9	115
	sekt. pryw. poza rolnict.	15	76	9	244
	prywatnym gosp. rolnym	12	79	10	50
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	17	68	15	151
	501-750	19	69	12	110
	751-1000	25	57	18	153
	1001-1500	11	81	8	191
	Powyżej 1500 zł	9	80	11	225
Ocena własnych war. mater.	Złe	18	70	12	137
	Średnie	15	73	13	495
	Dobre	13	74	12	434
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	16	65	19	47
	Raz w tygodniu	14	71	15	454
	1-2 razy w miesiącu	19	72	9	183
	Kilka razy w roku	12	78	10	237
	W ogóle nie uczestniczy	14	75	10	144
Poglądy polityczne	Lewica	13	81	7	170
	Centrum	16	74	9	371
	Prawica	14	75	11	301
	Trudno powiedzieć	14	63	23	223